

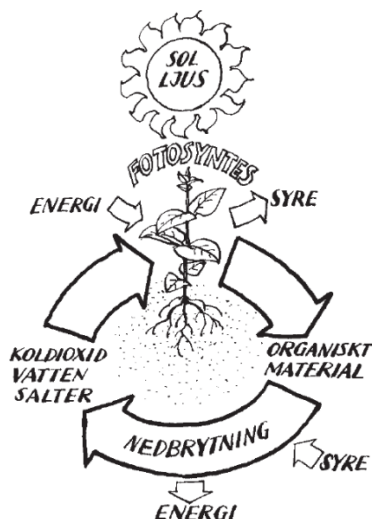

Råd och anvisningar för kompostering av trädgårdsavfall

Kompostering av trädgårdsavfall och liknande, så kallad kallkompostering, får ske utan anmälan till miljö och hälsoskyddsförvaltningen. Kompostering ska ske under förutsättningen att olägenheter för människors hälsa och miljö inte uppkommer. Som trädgårdsavfall räknas bl.a. grenar, kvistar, löv, gräsklippavfall, blast och fallfrukt.

För att få kompostera hushållsavfall krävs en anmälan till miljö- och hälsoskyddsförvaltningen, se *"Råd och anvisningar för kompostering av hushållsavfall"*.

Kretslopp

Ett smidigt sätt att göra sig av med sitt trädgårdsavfall är att kompostera det. I komposten förmultnar trädgårdsavfallet och det bildas näringsrik jord.

Förmultning av organiskt material är ett naturligt kretslopp, när växtmaterialet bryts ner bildas energi, vatten, koldioxid och enkla salter. Energin som bildas blir i regel värme, vattnet, koldioxiden och salterna kan åter igen utnyttjas av växterna. Kompostering innebär alltså att näringsämnena från växterna återförs till jorden, och den näringsrika jorden kan sedan ge näring till ny växtlighet.

Olika sätt att kallkompostera

Det finns tre olika sätt att kompostera trädgårdsavfall, ytkompostering, nedgrävning eller komposthög.

- **Komposthög** är det vanligaste sättet att kompostera, och innebär att man samlar kompostmaterialet i en hög eller i en behållare.

- **Ytkompostering** innebär att man lägger ett lager trädgårdsavfall (ca 5-10 cm) under buskar eller mellan raderna i trädgårdslandet. Att låta gräsklipset eller nedfallna löv ligga kvar på gräsmattan är även det en form av ytkompostering. Detta lager bidrar till att hålla jorden fuktig och hålla tillbaka ogräs.

- **Nedgrävning** innebär att man gräver ner mindre mängder trädgårdsavfall under jorden på ca 10-25 cm djup. Om kompostmaterialet blandas med jorden går förmultningen fortare. Undvik att gräva ner stora mängder på samma ställe, eller där jorden är hårt packad, detta på grund av att syrebrist kan uppstå vilket avstannar nedbrytningsprocessen.

Skötselråd

- Om komposten är torr sker ingen förmultning, detta förekommer ofta vid kompostering av trädgårdsavfall. Det är då viktigt att man fuktar komposten med vatten så förmultningen sätter igång.
- För att en kompost ska fungera behövs syre, därför ska en kompost inte vara för kompakt. Ett tips är att varva materialet i komposten för att få det mer luftigt. Det är också viktigt att man blandar runt materialet i komposten så att gammalt och nytt material blandas, då ökar kompostens nedbrytningshastighet.
- Om materialet som förmultnar är näringsfattigt är det bra att tillföra näringsrikt material för att komposten ska fungera effektivt. Näringsrikt material är exempelvis naturgödsel eller urea-rester i halm eller kutterspån från sällskapsdjur, kaniner, marsvin etc.
- En oisolerad kompostbehållare är mycket beroende av årstid och utomhus-temperatur, tänk på att under vintertid avstannar nedbrytningsprocessen i komposten på grund av kylan.

Ogräs

Ogräsfrön och ogräsrötter kan lätt spridas via komposter. Frön kan överleva i komposten och gror lätt senare när materialet från komposten sprids som jord. Rötter kan också spridas via komposten, ett tips är att låta ogräsrötterna torka i solen så att de är ordentligt döda innan de komposteras. Exempel på roto-gräs som lätt kan spridas i komposter är kirskål, tistlar, nässlor, kvickrot och maskrosor.

Skadegörare

De flesta skadegörare på växter dör om de grävs ner eller hamnar i en kompost. Vissa växtsjukdomar är dock väldigt tåliga mot låga temperaturer och kan leva kvar länge i jorden, kompostera därför inte dessa angripna växter. Exempel på vanliga växtsjukdomar är potatisbladmögel, *Phytophthora infestans*, *monilia* och *skorv*.

Större skadegörare så som råttor, möss och sorkar brukar inte vara ett problem vid kompostering av trädgårdsavfall om komposten tas om hand regelbundet. Däremot kan det bli ett problem om komposten har stått orörd under en lång tid.

Flugor och larver

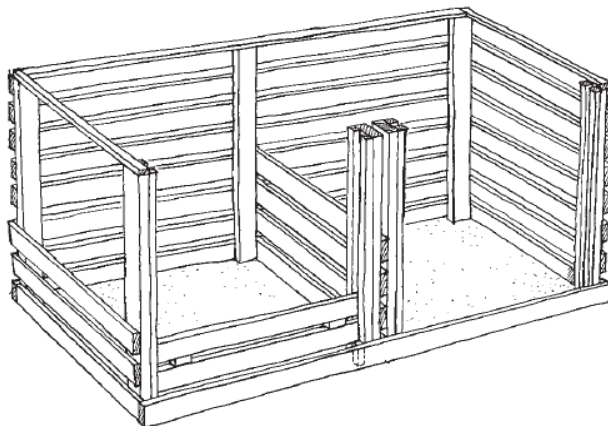
Flugor och larver är vanligt förekommande vid förmultning av frukt och grönsaker, vid stora problem kan komposten täckas över med spån eller tidningar.

Tips om kompostplatsen

Kompostbehållaren bör stå på en skuggig plats så att komposten inte torkar ut. Den bör även skyddas mot vind och vara lättåtkomlig. Tre sidor av komposten bör skyddas av plank eller häckar.

Behållarens utseende och storlek

- Vid kompostering av trädgårdsavfall är det valfritt att använda en oisolerad kompostbehållare eller kompostera direkt på marken utan en behållare. Båda alternativen kräver lika mycket skötsel.
- Det kan vara bra att ha en kompostbehållare med två fack. Facken kan då användas växelvis, så att den ena komposten fylls medan den andra eftermognar.
- Behållaren bör byggas av ett hållbart material, samt vara såpass stor att fyllning och tömning går smidigt.

*Exempel på hur
en kompostbehållare
kan se ut*

Vad får slängas/inte slängas i komposten

I en kompost för trädgårdsavfall får man kompostera bland annat växter (så som blommor, kvistar och löv), blomjord, frukt, fallfrukt, grönsaker och blast. Här får inget animaliskt avfall slängas. Dock får en mindre mängd urea/avföring från mindre husdjur läggas på komposten som en extra näringstillförsel vid behov. Det är däremot inte tillåtet att slänga kattsand på grund av att kattsanden inte kan brytas ned.

Tid för kompostprocessen

Det tar cirka sex till tolv månader för kompostmaterialet att brytas ned i en kallkompost. Tiden för nedbrytningen beror mycket på årstiden, utomhustemperaturen

ren och skötseln. I en oisolerad kompostbehållare avstannar nedbrytningsprocessen under vintern på grund av kylan.
När kompostmaterialet har brutits ned kan det flyttas över till nästa fack. Först när materialet känns och luktar som jord är det färdigt.

Vanliga problem vid kompostering av trädgårdsavfall

- **Dålig lukt**

Om komposten blir för blöt eller kompakt kan det börja ruttna istället för att förmultna. Detta kan åtgärdas genom att luckra upp innehållet och blanda i torrt strömaterial. Även läckage av illaluktande vatten kan uppkomma om komposten blir för blöt, detta kan också åtgärdas genom att blanda i torrt strömaterial som suger upp vattnet, blanda även runt kompostmaterialet. Lakvattnet är i sig inget problem, det kan användas som gödning åt buskar och trädgårdsland.

- **Flugor och larver**

Vid kompostering av frukt är det vanligt att små fruktflugor och larver förekommer i komposten. För att bli av med dessa kan man täcka komposten med sågspån och/eller tidningar, detta bör ligga kvar i cirka två veckor för att flugor och ägg ska dö.

Om spyflugor finns runt komposten tyder detta på att komposten är illa skött, se igenom skötselanvisningarna för din typ av kompost.

Gråsuggor, tusenfotingar och mask är naturligt förekommande i en kompost och innebär att komposten fungerar som den ska.

- **Långsam förmultning**

Beror ofta på att det är för torrt i komposten eller att den innehåller för lite näringsämnen. Detta åtgärdas genom att vattna och tillsätta färska växtde- lar eller gödsel från mindre sällskapsdjur.

Mer information om hur man sköter en kompost finns i boken "*Komposten*" av Karin Persson, ISBN 91-574-4564-8

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSFÖRVALTNINGEN

Miljöskyddsenheten